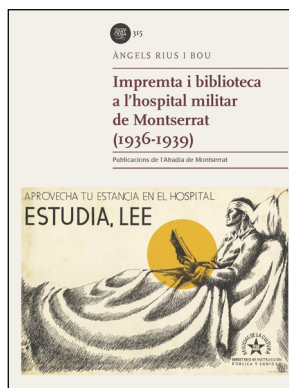

trementinaires”; “Creu Casas i Sicart, catedràtica de Botànica”; “Les remeieres, culpables de bruixeria?; “Francina Redorta, penjada per bruixa”; “Monges, religioses o infermeres abnegades?; “Les donades, voluntàries d’hospital”; “Teresa Cortés i Baró i les Germanes Infermeres”; “Les llevadores, un ofici antic”; “Rosa Viñals i Lladó, llevadora titulada”; “Les infermeres, una professió reivindicada”; “Adela Simó i Pera, infermera innovadora”; “Àngela Graupera i Gil, una infermera al front”; “Les guaridores, futures metgesses”; “Dolors Aleu i Riera, metgessa titulada”; “Trinitat Sais i Plaja, doctora empordanesa” i “Cecília Marín i Gratacós, col·legiada a Girona”.

Un col·lectiu que de mica en mica ha anat rebent el merescut reconeixement dels historiadors, dels polítics i de la societat en general. Moltes d’elles han vist plasmats, amb el pas del temps, els seus noms en els nomenclàtors de molts carrers de viles i ciutats d’arreu del territori.

L’obra aporta una nova visió de conjunt a tot un seguit de publicacions que darrerament han aparegut en els catàlegs bibliogràfics, sobre la figura femenina dins les professions sanitàries a casa nostra. Un merescut homenatge a tantes i tantes dones doblement esforçades.

Joan Pujol i Ros

RIUS i BOU, Àngels. Impremta i biblioteca a l’hospital militar de Montserrat (1936-1939). Publicacions de l’Abadia de Montserrat (Col·lecció: Biblioteca Abat Oliva; 315), 2022. 344 p. ISBN: 9788491912576

El 24 de juliol de 1936 la Generalitat de Catalunya confiscava el monestir de Montserrat com a mesura de protecció davant les accions dels anomenats incontrolats. Nomenava delegat del govern l’escriptor Joan Puig i Ferrer i trametia un destacament dels Mossos d’Esquadra per a garantir la seguretat del recinte i de la gent que encara hi quedava: alguns

monjos, escolans i visitants. El mateix dia el conseller de Sanitat i Assistència Social, el doctor Manuel Corachan, encarregà al prestigiós tisiòleg de Barcelona Lluís Sayé la creació d’un sanatori antituberculós a les dependències del santuari. Aquest establiment es va dotar d’una

plantilla de metges i d'infermeres i va ser operatiu fins a l'octubre de 1936, quan el van traslladar novament a Barcelona, a una torre confiscada de la part alta de la ciutat, a iniciativa de Carles Gerhard, que des del 4 d'agost era el nou comissari de la Generalitat al monestir. Gerhard apostava per retornar a Montserrat l'activitat turística i donar feina a les desenes de treballadors dels serveis del santuari, que l'havien perduda a causa de la guerra.

Montserrat i el seu entorn immediat, allunyat dels fronts i ben comunicat per carretera i ferrocarril, va ser considerat un indret adient per a instal·lar-hi un hospital de guerra; el Cremallera enllaçava amb la línia del Nord, avui Renfe, i amb la dels Ferrocarrils Catalans, avui FGC. Aquests comunicaven directament amb el santuari també a través de l'Aeri de Montserrat. El primer indret triat va ser els hotels Marçet i Colònia Puig. L'activitat assistencial va començar a córrer a partir del 12 de setembre de 1936. Seria la Clínica 16, que depenia de l'hospital d'evacuació de Manresa. Els encarregats d'organitzar aquest primer hospital foren els metges Josep Ferrer i Magí Targa; aquest darrer exercia de metge a Monistrol.

La necessitat de poder disposar d'un centre hospitalari gran per a la recuperació dels ferits de guerra va fer que les autoritats sanitàries de la República es fixessin en les dependències hoteleres del santuari de Montserrat per a posar-hi un equipament d'importància: havia nascut l'hospital militar de Montserrat; era el mes de març de 1938. El dia 9 d'abril Gerhard va rebre una ordre dels Servicios Quirúrgicos de la Inspección General de Sanidad, que depenia del Ministerio de Defensa Nacional, en què se li requeria la posada a disposició dels diferents edificis per enquibir-hi un hospital que havia de tenir uns tres mil llits, quiròfans, raigs X, sala de guixos, de convalsència, instal·lacions per a fer gimnàstica i instrucció, tot adreçat a recuperar el màxim de soldats possible per a tornar-los al front.

La derivació del nombre de ferits creixia a mesura que els fronts de guerra s'acostaven al Principat i va caldre ocupar també algunes dependències monacals. L'hospital de Montserrat tindria el número 7 d'ordre, però a partir del juliol de 1938 rebria el nom de Clínica Militar Z, al servei de l'Exèrcit de l'Est. Va començar assistint mil tres-cents soldats; a principis de 1939 n'albergava dos mil set-cents.

L'exèrcit republicà espanyol creà biblioteques als hospitals, que eren gestionades per soldats de les Milícies de la Cultura, organisme creat pel Ministerio de Instrucción Pública y Sanidad. Uns cent cinquanta d'aquests llibres van restar a Montserrat després de la sortida precipitada dels efectius republicans amb motiu de la retirada. Aquests volums són el desllorigador del llibre *Impremta i biblioteca a l'hospital militar de Montserrat (1936-1939)*, obra d'Àngels Rius i Bou, bibliotecària del monestir. Arran de la posada al dia del fons bibliogràfic preciosíssim de l'abadia, van aparèixer, distribuïts per diverses lleixes, els llibres de temàtica política, filosòfica o militar dels que foren duts a Montserrat per a l'entreteniment dels soldats; volums ben allunyats de l'interès religiós, però salvats per alguns monjos amants de les lletres impreses, que van valorar el fet que fossin llibres, més enllà del seu origen i d'algun dels seus continguts. Hauria estat fàcil enviar-ho tot a la pira; els ànims monacals no deurien ser gaire imparcials si tenim present que el conflicte bèl·lic se saldà a Montserrat amb la mort de 23 monjos, cap d'ells assassinat al monestir, que restà indemne gràcies a la confiscació preventiva feta per la Generalitat.

Àngels Rius explica, al llarg de les 260 pàgines del llibre, equipat amb els registres bibliogràfics dels volums trobats i també amb un generós aparat il·lustratiu de fotografies i documentació, que mostren aspectes del Montserrat quotidià: les estades familiars de personatges barcelonins i de la política catalana -entre ells el president Companys-, o de l'espanyola (el president Azaña), intervencions i processos de recuperació dels ferits, l'activitat intel·lectual a través de la lectura i del procés industrial tipogràfic que -aprofitant la magnífica impremta que havien deixat els monjos i gràcies a intel·lectuals com Manuel Altolaguirre, escriptor de la Generació del 27 i impressor que va fer cap a Montserrat-, possibilità, per exemple, la impressió del llibre de Pablo Neruda *España en el corazón. Himno a las Glorias del Pueblo en la Guerra*.

L'obra de Rius és d'una provada solidesa científica, amb el plus de coneixement que li dona la seva feina de gestió a la biblioteca monàstica, però escrit de manera planera; el lector hi entrarà i no en sortirà fins a la darrera pàgina, talment es tractés d'una novel·la podríem dir d'aventures, si no fos perquè, segurament, cap dels centenars de protagonistes no ho haurien volgut ser.

Salvador Redó i Martí